

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش و پرورش پیش دبستانی

عنوان:

مقایسه تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد
خلاقیت کودکان ۵ تا ۶ سال دوره آمادگی شهر تهران در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹

استاد راهنما:

دکتر فرخنده مفیدی

استاد مشاور:

دکتر ایراندخت فیاض

استاد داور:

دکتر احمد آقازاده

دانشجو:

کاوه رستمی

بهمن ۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده:

این تحقیق به بررسی و مقایسه تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان ۵ تا ۶ سال دوره آمادگی شهر تهران می پردازد. روش تحقیق از نوع آزمایشی (طرح پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل) می باشد که برای انجام این پژوهش جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دوره آمادگی شهر تهران بود که برای نمونه گیری از روش تصادفی خوشه ای چند مرحله ای استفاده شد. که تعداد ۴۰ نفر در سه گروه آزمایشی ۱، گروه آزمایشی ۲ و گروه کنترل انتخاب شدند. و از آزمون خلاقیت تورنس (فرم تصویری ب) جهت بررسی خلاقیت دانش آموزان در پیش آزمون و پس آزمون استفاده شد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال بود که: آیا از طریق روش اجتماع پژوهشی می توان خلاقیت دانش آموزان پسر را پرورش داد؟ نتایج تحلیل آماری داده های پژوهش نشان داد که روش اجتماع پژوهشی در پرورش خلاقیت دانش آموزان پسر دوره پیش دبستانی تاثیر مثبتی دارد. و همچنین مقایسه ی تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد تفکر خلاق کودکان بود که نتایج به دست آمده نشان دهنده تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت (ابعاد سیالی، ابتکار و بسط) کودکان دوره آمادگی شهر تهران می باشد و هر دو روش بر پرورش خلاقیت کودکان تاثیر مثبت دارند و تفاوت معناداری بین دو شیوه ی فیلیپ کم و مرتضی خسرونژاد وجود ندارد و یافته های پژوهش همسو با نتایج انجام گرفته در داخل و خارج کشور است.

کلید واژه: خلاقیت، فلسفه برای کودکان، تفکر، پیش دبستانی

تقدیر و تشکر:

در نگارش و تدوین این مجموعه از بذل دانش و راهنمایی‌های ارزنده و راهگشای سرکار خانم دکتر فرخنده مفیدی در سمت استاد راهنما بهره فراوان بردم. لذا بر خود وظیفه می‌دانم، بدین وسیله از زحماتی که ایشان، در طول دوران نگارش این پایان‌نامه متقبل شده‌اند، کمال تشکر و قدرانی نمایم. و همچنین از سرکار خانم دکتر ایراندخت فیاض در سمت استاد مشاور و آقای دکتر احمد آقازاده در سمت استاد داور که با نکته‌سنجی ارزشمند، من را از دانش خویش بهره‌مند ساختند، سپاس‌گذاری می‌کنم و کمال تشکر و قدرانی را دارم. سرانجام شایسته است از همهٔ دوستانی که با کمک‌های علمی خود همواره مرا موردلطف خود قرار داده‌اند، سپاس‌گذاری کنم.

تقديم:

به تمام کودکان ایران زمین

فهرست:

۱	فصل اول کلیات.....
۲	مقدمه.....
۳	بیان مسئله.....
۵	اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۷	اهداف تحقیق.....
۷	اهداف کلی.....
۷	اهداف فرعی.....
۷	سوال های تحقیق.....
۷	سوال های اصلي:.....
۷	سوال هاي فرعی:.....
۸	تعریف مفاهیم تحقیق.....
۸	مفاهیم نظری.....
۹	تعاریف عملیاتی.....
۱۱	فصل دوم: ادبیات تحقیق.....
۱۱	مقدمه:.....
۱۱	مفهوم خلاقیت.....
۱۷	دیدگاه های خلاقیت.....
۱۷	نظریه روح خدایی.....
۱۸	نظریه تعادل/ دیوانگی.....
۲۰	نظریه خلاقیت فطری.....
۲۰	نظریه روانکاوی خلاقیت.....
۲۱	نظریه رفتاری خلاقیت.....
۲۲	نظریه محیطی اجتماعی خلاقیت.....
۲۳	نظریه انسان گرایی خلاقیت.....
۲۵	دیدگاه نورو سایکولوژی خلاقیت.....
۲۹	موانع خلاقیت و راه های شکوفایی آن.....
۳۱	روش های پرورش خلاقیت:.....
۳۳	طبقه بندی خلاقیت.....
۳۵	برنامه فلسفه برای کودکان.....
۴۱	فلسفه برای کودکان چگونه تدریس می شود؟.....
۴۲	روش اجتماع پژوهشی.....

۴۴	اهداف آموزش فلسفه برای کودکان.....
۴۷	داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد.....
۵۳	پیشینه تحقیق:.....
۵۳	تحقیقات داخلی:.....
۵۴	تحقیقات خارجی:.....
۶۳	فصل سوم: روش شناسی
۵۸	مقدمه:.....
۵۸	روش شناسی پژوهش
۵۹	متغیر های تحقیق
۵۹	جامعه آماری
۵۹	نمونه آماری و روش نمونه گیری
۵۹	ابزار تحقیق
۵۹	روش اجرا
۶۰	روش تجزیه تحلیل داده ها
۶۳	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۶۴	تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها
۶۶	تجزیه و تحلیل استنباطی یافته ها:.....
۶۶	سوال های اصلی پژوهش:.....
۶۹	سوال های فرعی:.....
۸۷	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری.....
۸۳	مقدمه:.....
۸۳	بیان نتایج پژوهش :
۸۳	سوال های اصلی پژوهش:.....
۸۴	سوال های فرعی پژوهش:.....
۸۷	محدودیت های پژوهش
۸۷	پیشنهادهایی برای پژوهش های آتی:.....
۸۷	پیشنهادهای پژوهشی:
۸۷	پیشنهادهای کاربردی:.....
۸۹	منابع:.....

فهرست جداول:

- جدول ۴-۱: تحلیل توصیفی نمرات پیش آزمون سیالی برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل.....۶۶
- جدول ۴-۲: تحلیل توصیفی نمرات پس آزمون سیالی برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل.....۶۷
- جدول ۴-۳: تحلیل توصیفی نمرات پیش آزمون انعطاف پذیری برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل.....۶۷
- جدول ۴-۴: تحلیل توصیفی نمرات پس آزمون انعطاف پذیری برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل..... ۶۸
- جدول ۴-۵: تحلیل توصیفی نمرات پیش آزمون ابتکار برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل..... ۶۸
- جدول ۴-۶: تحلیل توصیفی نمرات پس آزمون ابتکار برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل..... ۶۸
- جدول ۴-۷: تحلیل توصیفی نمرات پیش آزمون بسط برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل.....۶۹
- جدول ۴-۸: تحلیل توصیفی نمرات پس آزمون بسط برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل..... ۶۹
- جدول ۴-۹: تحلیل توصیفی نمرات پیش آزمون تفکرخلاق برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل.....۷۰
- جدول ۴-۱۰: تحلیل توصیفی نمرات پس آزمون تفکرخلاق برای هر دو گروه آزمایش و گروه کنترل..... ۷۰
- جدول ۴-۱۱: بررسی نرمال بودن نمرات وابسته و هم تغییر تحقیق.....۷۲
- جدول ۴-۱۲: آزمون لوین به منظور بررسی فرض همگنی واریانس ها.....۷۳
- جدول ۴-۱۳: آزمون تحلیل کواریانس به منظور بررسی سوال های اصلی پژوهش.....۷۳
- جدول ۴-۱۴: آزمون تعقیبی توکی به منظور بررسی تفاوت بین گروه ها در تفکر خلاق.....۷۴
- جدول ۴-۱۵: بررسی نرمال بودن نمرات وابسته و هم تغییر تحقیق.....۷۶

- جدول ۱۶-۴: آزمون لوین به منظور بررسی فرض همگنی واریانس ها.....۷۷
- جدول ۱۷-۴: آزمون تحلیل کواریانس به منظور بررسی سوال فرعی اول.....۷۷
- جدول ۱۸-۴: آزمون تعقیبی توکی به منظور بررسی تفاوت بین گروه ها در بعد سیالی تفکر خلاق.....۷۸
- جدول ۱۹-۴: بررسی نرمال بودن نمرات وابسته و هم تغییر تحقیق.....۷۹
- جدول ۲۰-۴: آزمون لوین به منظور بررسی فرض همگنی واریانس ها.....۸۰
- جدول ۲۱-۴: آزمون تحلیل کواریانس به منظور بررسی سوال فرعی دوم.....۸۱
- جدول ۲۲-۴: بررسی نرمال بودن نمرات وابسته و هم تغییر تحقیق.....۸۲
- جدول ۲۳-۴: آزمون لوین به منظور بررسی فرض همگنی واریانس ها.....۸۳
- جدول ۲۴-۴: آزمون تحلیل کواریانس به منظور بررسی سوال فرعی سوم.....۸۴
- جدول ۲۵-۴: آزمون تعقیبی توکی به منظور بررسی تفاوت بین گروه ها در بعد بسط تفکر خلاق.....۸۵
- جدول ۲۶-۴: بررسی نرمال بودن نمرات وابسته و هم تغییر تحقیق.....۸۶
- جدول ۲۷-۳: آزمون لوین به منظور بررسی فرض همگنی واریانس ها.....۸۷
- جدول ۲۸-۴: آزمون تحلیل کواریانس به منظور بررسی سوال فرعی چهارم.....۸۸
- جدول ۲۹-۴: آزمون تعقیبی توکی به منظور بررسی تفاوت بین گروه ها در بعد ابتکار تفکر خلاق.....۸۹

فصل اول:

کلیات

بر اساس پیش بینی های معتبر، انسان قرن بیست و یکم به دلیل تحول و تغییرات سریع علم و فناوری همواره با مسائل جدید رو به رو خواهد بود و این مسائل نوعی چالش و اضطراب چگونه زیستن را در او به وجود خواهد آورد. برای ایجاد تعادل و توان برخورد با مسائل جدید، باید به او اطمینان داده شود که می تواند با آموزش لازم تمام مسائل و مشکلات خود را حل کند و در مقابل تحولات سریع به حیات خود ادامه دهد. در چنین شرایطی، یکی از وظایف مهم نظام های تربیتی، تغییر و تحول در رویکردها و فعالیت های آموزشی خواهد بود. نظام های تربیتی باید پرورش انسان های اندیشمند، خلاق و انتقادی را در مرکز فعالیت های آموزشی خود قرار دهد و افرادی را تربیت کنند که توانایی حل مسئله و گشودن گره ها و معضلات زندگی خود را داشته باشد. (قاضی، ۱۳۸۳).

در پاسخ به نیاز جوامع در این مساله، خلاقیت در چهارچوب برنامه های درسی نقاط مختلف دنیا در سطوح ابتدایی و بالاتر گنجانده شده است. (لومانتیاس^۱، ۲۰۰۳). با توجه به این که قدرت آفرینندگی و تفکر خلاق افراد انسانی جامعه از اهمیت بسزایی برخوردار بوده و عامل مهم پیشرفت جامعه به حساب می آید. پس باید به تدوین روشهایی پردازیم که این توانایی را در آنان رشد و پرورش دهد. امروزه به دلیل انفجار دانش به نظر می رسد راه مناسب و بهتر آن باشد که دانش آموزان به جای انباشت اطلاعات، خلاق بار بیایند و با آموزش تفکر، آن ها را برای مقابله با رویداد های جدید آماده کرد. (مقصودی، ۱۳۸۶).

از آنجا که تاکید صرف بر حافظه و یادگیری کلیشه ای یکی از موانع رشد خلاقیت و تفکر در کودکان است. رویکرد "آموزش فلسفه به کودکان"^۲ رویکرد نسبتا جدیدی است که هدف آن پرورش متفکرانی است که به اعتقاد لیپمن به کودکان کمک می کند تا بیاموزند " چگونه خودشان فکر کنند" (مرعشی، ۱۳۸۵). بنابراین برای اولین بار در دانشگاه کلمبیا پرفسور ماتیو لیپمن^۳ (۱۹۸۴) این نظریه را مطرح کرد که چنانچه ذهن کودک را درگیر مباحث فلسفی کنیم می توانیم نحوه تفکر او را رشد دهیم. لیپمن معتقد بود که اگر کنجکاوی طبیعی کودکان و میل آنان به دانستن درباره جهان را با فلسفه مرتبط کنیم می توانیم کودکان را به متفکرینی تبدیل

¹ Iomatias

2 . philosophy for children

3 . Lipman

کنیم که پیش از پیش نقاد، انعطاف پذیر و موثر باشند. برای این منظور وی برنامه فلسفه برای کودکان را مطرح کرد.

ابزار مناسب در این زمینه داستان می باشد که به کمک روش اجتماع پژوهشی سعی بر افزایش سطح تفکر و استدلال در کودکان دارد. برای آموزش و اجرای برنامه فلسفه برای کودکان، کتاب های داستانی ویژه کودکان تالیف شده است که موضوع این داستان ها به گونه ای انتخاب می شود که علاقه کودکان را به خود جلب کند. این داستان ها در کلاس درس با صدای بلند توسط دانش آموزان خوانده می شوند و در انتهای هر پاراگراف، معلم سوالاتی طرح می کند. به این وسیله تفکر دانش آموزان به چالش خوانده می شود (براتی، ۱۳۸۸).

بنابراین از مولفه های تاثیر گذار در آموزش و پرورش و آموزش خلاقیت، برنامه فلسفه برای کودکان است. برنامه آموزش تفکر و پرورش اثرات آن در خلاقیت کودکان می تواند میزان اثربخشی این روش را در کسب موفقیت های فوق روشن کند.

بیان مسئله

علاقه به توسعه توانایی های فکری پدیده ای نیست که فقط در عصر حاضر مورد توجه قرار گرفته باشد. چنین علاقه ای در تاریخ تعلیم و تربیت ریشه دارد (شعبانی، ۱۳۸۲). پرورش مهارت های تفکر، استدلال، و خلاقیت اموری بسیار مشکل هستند ولی بدان معنی نیست که کاری غیر ممکن باشد. تحقیقات انجام گرفته در دهه های اخیر نشانگر آن هستند که تفکر آموزش پذیر است، یعنی می توان تغییرات چشمگیری در عملکرد شناختی افراد ایجاد کرد که پایدار باشند (لیزاراگا^۱، ۲۰۰۹). متأسفانه مدارس امروز، توجه خود را بیشتر به انتقال اطلاعات و حقایق علمی معطوف کرده و از تربیت انسان های متفکر و خلاق فاصله گرفته اند. بسیاری از علمای تربیتی معتقدند که تربیت انسان های صاحب اندیشه باید نخستین هدف تعلیم و تربیت باشد (انیس^۲، لیپمن^۳ و پل^۴، ۱۹۸۹ به نقل از شعبانی، ۱۳۸۲). و همان طور که میسوریا^۵ (۲۰۰۵)، اذعان می کند سیستم های سنجشی بسیار متمرکز، آموزش را به رقابتی مبدل می سازد که در آن معلمین هنر امتحان دادن را می آموزند که از

¹ Lizarraga

2. Ennis

3. Lipman

3. Paul

⁵ Maisuria

خلاقیت معلم و دانش‌آموزان می‌کاهد. علاوه بر احاطه امتحانات بر سیستم آموزشی یافتن فضایی برای رشد خلاقیت در برنامه درسی فشرده بسیار مشکل خواهد بود و زمان ناکافی همواره مانعی در جهت آموزش خلاقیت خواهد بود (کلارک^۱، ۲۰۰۳). به علاوه، خلاقیت فی نفسه ممکن است تهدیدی بر اطلاعات قبلی، خودپنداره معلم، و مدیریت کلاس باشد (چنگ^۲، ۲۰۱۰). با این همه بسیاری از علمای تربیتی معتقدند که تربیت انسان‌های صاحب اندیشه باید نخستین هدف تعلیم و تربیت باشد (انیس^۳، لیپمن^۴ و پل^۵). همچنین برای مثال هارتر^۶ (۱۹۸۰)، بر نقش اساسی جست‌وجوی معنا در شناخت تاکید می‌ورزد و معتقد است که دانش‌آموزان باید به طور فعال تلاش کنند تا اطلاعات جدید را با دانسته‌های قبلی خود وحدت بخشند و آنچه را معلوم و با ارزش است استنباط و انتخاب کنند و به طور راهبردی در باره یادگیری خود بیندیشند. آیزنر^۷؛ به نقل از مرعشی (۱۳۸۶)، نیز معتقد است مدارس باید توانایی تفکر، به ویژه تفکر انتقادی و خلاق را در آن چه دانش‌آموزان می‌بینند، می‌شنوند و می‌خوانند پرورش دهند.

به رغم این که عمده فعالیت‌های مدارس به کودکان و نوجوانان اختصاص دارد، شواهد موجود نشان می‌دهند که برنامه‌های آموزشی نتوانسته‌اند اندیشیدن و درست اندیشیدن را در دانش‌آموزان رشد دهند. اگر کودکان هنگام اشتغال به تحصیل اندیشیدن و با هم اندیشیدن و به صورت گروهی کارکردن را نیاموزند چگونه می‌توانند به یادگیری ادامه دهند و در جامعه قدم بگذارند (اسمیت و هولفیش، به نقل از شریعتمداری، ۱۳۷۱). برنامه‌های طراحی‌شده برای ارتقای مهارت‌های تفکر کودکان (برنامه‌ی فلسفه برای کودکان) را می‌توان در چند دسته کلی قرار داد. (برک^۸، ۲۰۰۸): (۱) آن دسته که مهارت‌های تفکر را به عنوان واحد درسی جداگانه‌های در نظر می‌گیرند، (۲) دسته‌ای که مهارت‌های تفکر را در حوزه طرح درس‌های یک عنوان درسی می‌آموزند، و (۳) گروهی که مهارت‌های تفکر را در ضمن تمامی حوزه‌های برنامه درسی پرورش می‌دهند. که در روش سوم به روش تلفیقی^۹ موسوم است که معلمین می‌آموزند تا تفکر

¹ Clark

² Cheng

3. Ennis

4. Lipman

3. Paul

6. Harter

7. Eisner

⁸ Burke

⁹ infusiOn

را در خلال روش تدریس خود پیاده کنند تا این که مهارت‌های تفکر را با مطالب آموزشی از پیش آماده شده تدریس کنند. تحقیقات کمی در زمینه برتری هر یک از رویکردها انجام پذیرفته است و در عوض تحقیقات گذشته بر بررسی تاثیر بسته‌های آموزشی مختلف در حیطه پرورش تفکر پرداخته‌اند.

در برنامه‌ی فلسفه برای کودکان که بر اساس روش دیالکتیک سقراطی و توجه آن بر جستجو و پرسشگری است، در تمامی جلسات تدریس مباحث بر پایه سوالات دانش‌آموزان در پاسخ به محرک‌های ارائه شده همچون شعر، تصویر، یا داستان می‌باشد. در روندهای تدریس بازتر سوالاتی که باید زمان بیشتری از روند تدریس را به خود اختصاص دهند را مشخص می‌کنند و نقش معلم نیز در مباحث، نقش تسهیل کننده است تا نقشی آمرانه (برو^۱، ۲۰۱۰). این روش در دهه دهه ۱۹۷۰ به عنوان برنامه آموزشی بنا نهاده شد اما در دهه اخیر مورد توجه قرار گرفته است (وانسیلگم^۲، ۲۰۰۵). هدف اصلی از این پژوهش ارائه چهارچوب پیشنهادی برای پرورش خلاقیت کودکان بر پایه برنامه آموزش فلسفه به کودکان است. در این پژوهش به مقایسه تاثیر مجموعه داستان‌های فکری فیلیپ کم و مجموعه داستان‌های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان پیش دبستانی شهرتهران پرداخته شده است. تا مشخص شود که: ۱- آیا آموزش داستان‌های فکری به عنوان یکی از روش‌های آموزش بر رشد خلاقیت کودکان تاثیر گذار است؟ ۲- آیا داستان‌های فکری فیلیپ کم و داستان‌های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان تاثیر متفاوتی دارند؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

از جمله مسائلی که همواره ذهن ایرانیان متعهد و دلسوز را به خود مشغول داشته، بررسی علل توسعه نیافتگی جامعه ایران است. چرا با داشتن سابقه درخشان علمی و فرهنگی، امروز در زمره کشورهای توسعه یافته قرار نداریم؟ و چرا بیشتر تلاش‌هایی که در سده‌های گذشته تا کنون برای جبران عقب ماندگی‌ها صورت گرفته، به نتیجه‌ای نرسیده است؟

کشف رمز و راز ناکامی‌ها و تلاش برای تمهید زمینه‌های توسعه و فراهم آوردن اسباب و لوازم آن، نیازمند مشارکت محققان و جدی کارشناسان و متخصصان رشته‌های مختلف است.

یکی از زیر ساخت‌های توسعه انسانی و فراگیر، رشد مهارت‌های فکری است. و مهم این است که این گونه مهارت‌ها را می‌توان آموزش داد. این پژوهش که به مقایسه تاثیر داستان‌های فکری فیلیپ کم و داستان‌های

¹ Barrow

² Vansieleghem

فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان پیش دبستانی شهر تهران می پردازد از چند جهت دارای اهمیت است.

۱. این موضوع در نظام آموزشی ایران جدید و تازه است و بنابراین نیاز به بررسی دارد.
 ۲. مدارس به موسساتی برای انتقال دانش به حافظه دانش آموزان تبدیل شده اند. و بر این اساس ماموریت اصلی نظام آموزشی استفاده از فرصت های پیش بینی شده و تمسک به ابزار و روش هایی جهت انتقال بیشتر معلومات و اطلاعات به دانش آموزان است.
 ۳. تفکر جزء ذاتی رشد انسان است و همین نکته بس که ما حیواناتی متفکریم و حق ما است که به پرورش استعداد های خاص یک انسان بپردازیم.
 ۴. پرورش ذهن، خود قسمتی از تعلیم و تربیت است، زیرا این نیز قسمتی از همان انسان بودن است. طبق این نگرش کار اصلی تعلیم و تربیت، آموزش تفکر انتقادی، خلاق و کارآمد به کودکان است.
 ۵. برای ایجاد افراد و جامعه ای کاوشگر و خلاق، روی آوردن به برنامه آموزش تفکر الزامی است و آموزش فلسفه به کودکان (آموزش تفکر) کلیدی طلایی است که می تواند به رشد مهم ترین جنبه های رشدی کودکان یعنی تفکر، کمک کند.
 ۶. از آنجا که افراد جامعه ما تفکر تحلیل گری قوی ندارند و بیشتر به مسائل به صورت دو قطبی نگاه می کنند که مانع بزرگی بر سر راه درست اندیشیدن است، وجود برنامه آموزش تفکر الزامی است.
 ۷. آنچه امروز بدان نیازمندیم این است که اندیشمندان و متخصصان تربیتی باید کتاب هایی در باره اندیشه فیلسوفان و بزرگانمان به شکل داستان و رمان بنویسند.
- در بحث ضرورت نیز می توان بیان کرد که ما به شدت به چنین برنامه هایی که بر بنیاد آموزش تفکر استوار است، احتیاج داریم. اگر چنین برنامه هایی در کشور های اروپایی و آمریکا لازم باشد در کشور ما لازم تر است. زیرا آن ها در آموزش و پرورش و در جنبه های تفکر منطقی بسیار پیشرفته تر از ما هستند، اما در حین حال معتقدند که در آموزش تفکر پیشرفت مطلوبی به دست نیاورده اند. آنچه امروز جامعه علمی و عامی ما هر دو از آن رنج می برند حاکم نبودن جریان تفکر و خردورزی است، عدم توانایی انتخاب صحیح است، ما هنوز از یک سوراخ بارها گزیده می شویم، ما هنوز یک اشتباه را تکرار می کنیم، ما هنوز به بیراهه می رویم آموزش فلسفه به ما و کودکانمان کمک می کند که خود را مقداری تصحیح کنیم.

اهداف تحقیق

این پژوهش دو هدف را دنبال خواهد کرد:

اهداف کلی

۱. هدف کلی از اجرای این تحقیق مقایسه تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران می باشد.
۲. بررسی تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران .

اهداف فرعی

۱. مقایسه تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر افزایش بعد سیالی خلاقیت .
۲. مقایسه تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر افزایش بعد انعطاف پذیری خلاقیت .
۳. مقایسه تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر افزایش بعد بسط خلاقیت .
۴. مقایسه تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر افزایش بعد ابتکار خلاقیت .

سوال های تحقیق

سوال اصلی:

۱. آیا بین میزان تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران تفاوت وجود دارد؟
۲. آیا داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران تاثیر دارد؟

سوال های فرعی:

۱. آیا بین میزان تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر بعد سیالی رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران تفاوت وجود دارد؟
۲. آیا بین میزان تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر بعد انعطاف پذیری رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران تفاوت وجود دارد؟
۳. آیا بین میزان تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر بعد بسط رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران تفاوت وجود دارد؟
۴. آیا بین میزان تاثیر داستان های فکری فیلیپ کم و داستان های فکری مرتضی خسرونژاد بر بعد ابتکار رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران تفاوت وجود دارد؟

تعریف مفاهیم تحقیق

مفاهیم نظری

داستان های فکری: به آن دسته از داستان هایی که کودکان را تشویق می کنند تا سوال های خود را درباره عناوینی مانند ماهیت حقیقت، خوبی و زیبایی، انصاف و دوستی مطرح کنند، در باره تجربه خود پیرامون زمان و تغییر بحث کنند، و روابط و محیط را بررسی کنند. داستان ها کودکان را به پرسیدن، بررسی پیامدها و پیش فرض ها، استفاده از ملاک ها و کاوش نظرات گوناگون دعوت می کند. نویسندگان این مجموعه کتاب ها فیلسوفان و تربیت کاران اصلی "فلسفه برای کودکان" از سراسر جهان هستند (کم، ۱۳۸۵، ص ۷).

خلاقیت:

از نظر تورنس، خلاقیت عبارت است از:

فرآیند حل مشکلات، اختلاف نظرها در باره اطلاعات، خطا کردن در عناصر و عوامل، اشیاء و مواردی از قبیل: حدس زدن و تشکیل فرضیه ها در باره این کمبودها، ارزیابی ها و آزمایش این حدس ها، فرض ها، احتمال اصلاح و آزمایش مجدد آن ها و در نهایت مرتبط ساختن نتایج (سلحشوری، ۱۳۸۳، ص ۹).

تورنس خلاقیت را به طور خلاصه مرکب از چهار عامل اصلی می داند که این عوامل عبارتند از:

سیالی: یعنی استعداد و تولید ایده های فراوان.

انعطاف پذیری: یعنی استعداد تولید ایده ها به روشهای گوناگون .

ابتکار: یعنی استعداد تولید ایده های بدیع، غیرعادی و تازه.

بسط: یعنی استعداد توجه داشتن به جزئیات.

تعاریف عملیاتی

داستان های فکری: در این پژوهش گروه های مورد آزمایش به مدت ۳ ماه تحت آموزش مجموعه داستان های فکری (۱) فیلیپ کم و مجموعه داستان های فکری مرتضی خسرونژاد قرار خواهند گرفت. خلاقیت: برای سنجش خلاقیت از آزمون خلاقیت تورنس (فرم تصویری ب) استفاده خواهد شد. خلاقیت کودک عبارت خواهد بود از نمره ای که کودک از مجموع بخش های آزمون تصویری خلاقیت تورنس (فرم تصویری ب) به دست خواهد آورد.

فصل دوم:

ادبیات تحقیق

این فصل با توجه به ماهیت موضوع مورد پژوهش در دو قسمت کلی ارائه می گردد.

در قسمت اول: ابتدا به ترتیب به تعریف و توصیف مفهوم خلاقیت، موانع خلاقیت و راه های شکوفایی آن، روش های پرورش خلاقیت، طبقه بندی خلاقیت، برنامه ی فلسفه برای کودکان، روش تدریس برنامه ی فلسفه برای کودکان، روش اجتماع پژوهشی و اهداف برنامه ی فلسفه برای کودکان نظری افکنده شده است.

۲-در قسمت دوم: به مبانی پژوهشی این دو مقوله بر اساس میزان تحقیقاتی که در داخل و خارج صورت گرفته نگاهی افکنده شده است.

مفهوم خلاقیت^۱

خلاقیت از منظر ریشه شناسی از واژه عربی "خلق" به معنای خلق کردن گرفته شده است. در زبان فارسی خلاقیت معادل واژه آفرینش و آفرینشگری است و در زبان انگلیسی خلاقیت برگردانی برای واژه (creativity) است که به معنای تولیدی نوین است. در این جا به تعاریف متفاوتی که در باره ی خلاقیت وجود دارد اشاره ای کوتاه می شود (نقل از صلیبا، ترجمه صانعی ۱۳۶۶، معین ۱۳۸۱).

اسکاکتل^۲ خلاقیت را حاصل گشادگی ذهن نسبت به دنیای بیرونی دانسته و آنرا قدرتی برای پذیرش بیشتر تجربه می داند. اسکاکتل معتقد است بشر به خلاقیت باید از خود مداری و خود خواهی درونی فاصله گرفت و سعی کرد تا دنیا را نوین دید. غلبه بر چنین صفاتی موجب می شود تا انسان موجودی پذیر و انعطاف پذیر شود (نقل از نلر ترجمه مسدد ۱۳۶۹، والاچ و کوگان ۱۹۶۵).

راجرز (۱۹۳۱) خلاقیت را تمایل فرد برای فعال کردن و تعالی استعدادهایش می داند. راجرز معتقد است که خلاقیت تحت شرایط معینی تبلور می یابد. یکی از این شرایط پذیرا بودن نسبت به تجربه است. راجرز پذیرش نسبت به تجربه را مستلزم انعطاف پذیری در عقاید و ادراکات و تحمل ابهام بدون هیچ اجبار و تحمیلی می داند. موزلو (۱۹۶۲) نیز معتقد است که خلاقیت دارای کارکرد همگانی است و از این رو می تواند طرز تفکر، ادراک و

¹ Concept of creativity

² schachtel